
Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerler Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması¹

Sercan BURSA², Tuba ÇENGELCİ KÖSE³

Geliş Tarihi: 12.06.2017

Kabul Tarihi: 02.08.2017

Araştırma Makalesi

Öz

Araştırmanın amacı, 2005 Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile 2005 Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı değerler eğitimi bakımından karşılaştırmaktır. Nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak doküman incelemesi yöntemiyle yapılan bu araştırmanın verilerini, 2005 yılından beri Türkiye'de uygulanmakta olan 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları ile 2005 yılından beri Kanada'nın Alberta eyaletinde uygulanmakta olan 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler, tümevarımsal bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Kanada'daki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında değerler, "değer ve tutum" başlığı içinde değer kazanımları olarak verilmektedir. Türkiye'deki 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında sınıf düzeyleri arasında öğrencilere kazandırılmak istenen değer sayısı bakımından çok fazla farklılık görülmemektedir. Kanada'daki programlarda ise 4. ve 5. sınıf düzeylerinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerin sayısı olarak yoğun olduğu, 6. ve 7. sınıf düzeylerinde ise yoğunluğun azaldığı görülmektedir. Bir diğer sonuca göre ise, Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının 4., 5., 6. ve 7. sınıf düzeylerinin tamamında soyut ve somut değerlere birlikte yer verilirken, Kanada'daki programlarda özellikle 4. ve 5. sınıf düzeylerinde çevre koruma ve doğa sevgisiyle ilgili somut kabul edilebilecek değerler ağırlıktayken, 6. ve 7. sınıf düzeylerinde ise demokrasiyle ilgili olan değerler ağırlık kazanmaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmenlere rehberlik etmesi açısından değerlerin, kazanım ifadeleri biçiminde verilmesi ve programlarda yer verilecek değerlerin alanyazında yapılmış olan değer sınıflamaları dikkate alınarak belirlenmesi önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, değerler eğitimi, öğretim programı

¹ Bu çalışma, 4-6 Mayıs 2017 tarihlerinde Eskişehir'de düzenlenen 6. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Anadolu Üniversitesi, e-mail: sercanbursa@anadolu.edu.tr

³ Anadolu Üniversitesi, e-mail: tubacengelci@anadolu.edu.tr

Comparison of Turkish and Canadian Social Studies Curricula in terms of Values Education

Submitted by 12.06.2017

Accepted by 02.08.2017

Research Paper

Abstract

The purpose of this research is to compare 2005 Turkish and Canadian Social Studies Curricula in terms of values education. This research was conducted based on document analysis which is one of the patterns of qualitative research approach. The K4-7 social studies curricula which have been implemented in Turkey since 2005 and the K4-7 social studies curricula which have been implemented in Alberta, Canada since 2005 constitute the data of this research. Data were analyzed using an inductive approach. The results of the research were obtained by interpretation of the findings with this process. According to the first result of the research, values in the Social Studies Curriculum in Canada are given as learning outcomes in a title of "values and attitude". When the number of values to be given to the students was compared to class levels, there is not much difference in the number of values to be given to the students in the 4th to 7th-grade Social Studies Curriculum in Turkey. But in Canadian programs, although the number of values that intend to acquire students at the 4th and 5th-grade levels is intense, this number is decreasing at 6th and 7th-grade levels. According to another result, while intangible and tangible values are included in the 4th, 5th, 6th and 7th-grade levels of the Social Studies Curriculum in Turkey, tangible values such as environmental protection and love of nature are frequently in the 4th and 5th-grade levels of Canadian programs. On the other hand, values related to democracy gain importance in the 6th and 7th-grade levels. In the direction of the results of the research, it is suggested that values can be given as learning outcomes in order to guide to teachers and the values to be included in the curriculum can be distributed in a balanced manner considering the value categories.

Keywords: Social studies, values education, curriculum

Giriş

Değer kavramı, toplumsal yaşam içerisinde kültür, eğitim ve sanat gibi birçok alanda değişik anlamlara işaret ederek bireylerin karşısına çıkmaktadır. Farklı alanlarda kendisine yer bulan bir kavram olması nedeniyle değerle ilgili olarak yapılmış birçok tanım bulunmaktadır. Değer kavramının kelime anlamı TDK (2016) tarafından: *‘Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet’* ve *‘Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü’* şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir tanımda Hill (2004) değer kavramını; birey ve toplumların yaşantılarına yön verirken ve tercihlerini belirlerken kullanmış oldukları davranış ve deneyimler bütünü olarak ifade etmektedir. Yapılan bu tanımda da görüldüğü üzere bireylerin yaşantılarına ve yaşamında yapacağı seçimlere yön vermede değerler belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu nedenle bir toplumu oluşturan bireylerin bazı değerlere ortak bir şekilde sahip olmaları; hem bireyin kendi yaşantısında hem de toplumsal yaşamda huzurun, refahın ve demokratik karakterin gelişimi için önem taşımaktadır (Doğanay, 2012).

Bireylerin değerleri kazanmasında etkili olan bazı temel belirleyiciler bulunmaktadır. Aile, toplum ve eğitim değerlerin bireyler tarafından kazanılmasında etkili olan üç temel unsur olarak kabul edilmektedir (Doğanay, 2012, s.233). Bireyler, doğuştan gelen kimi kalıtsal özelliklerinin yanı sıra doğdukları andan itibaren içinde yaşadıkları aile ve toplum tarafından şekillendirilirler. Değerlerin kazanımı konusunda da belirli bir yaşa kadar etkili olan temel kaynaklar; aile ve toplumdur. Değer kazanımı konusunda bireylerin yaşamındaki önemli dönüm noktalarından biri okul çatısı altında bulunmaya başlamalarıdır. Böylelikle değer kazanımı konusunda aile ve toplumun yanına yeni bir kaynak olan okul katılmaktadır.

Okulu, bireylere değer kazandırma konusunda aile ve toplumdan ayıran temel bir fark bulunmaktadır. Bu farklılık, okuldaki eğitimin planlı ve istemli bir şekilde ilerlemesinden kaynaklanmaktadır. Okul ortamında, aile ve toplumdan farklı olarak bazı değerler kasıtlı bir şekilde bireylere kazandırılmaya çalışılmakta ve bu doğrultuda çeşitli öğretim etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Değerlerin planlı bir şekilde bireylere kazandırılması işi, değerler eğitimini işaret etmektedir. Değerler eğitimi; toplum ve Dünya’da genel kabul gören bazı değerlerin programlar yoluyla öğrencilere kazandırılmasıdır (Yel ve Aladağ, 2012).

Eğitimin planlı ve istemli bir şekilde ilerlemesi, belirli bir program dâhilinde gerçekleştirilmesi ile mümkün olmaktadır. Bu bağlamda öğretim programları, belirli bir ders ve zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilecek olan öğretim etkinliklerini ve öğrencilere kazandırılması planlanan değerleri kapsamı bakımından öğretmenlere ve araştırmacılara yön verici niteliktedir. Türkiye ve Dünya’daki diğer ülkelerin eğitim sistemlerinde yer alan derslerin öğretim programları incelendiğinde sosyal bilgilerin, öğrencilere, etkili birer vatandaş olabilmeleri adına çeşitli değerlerin kazandırılmaya çalışıldığı bir ders olduğu görülmektedir (Kurtde Fidan, 2013). Bu nedenle sosyal bilgiler dersi ve bu dersin öğretim programlarının değerler eğitiminde önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda 2005 yılından itibaren Türkiye uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına bakıldığında programda yer alan temel başlıklardan birinin değerler eğitimi olduğu görülmektedir. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda değerler başlığı altında, doğrudan hangi değerlerin nasıl kazandırılacağına dair açıklamalara yer verildiği dikkat çekmektedir. Ayrıca 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda, programın amaçları arasında da değerler eğitimine ilişkin olarak şu maddeler yer almaktadır (MEB, 2013):

- Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
- Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.

- Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirilebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin Dünya'daki tarihsel geçmişine bakıldığında ABD ve Kanada'nın sosyal bilgilerin gelişiminde öncü ülkeler olduğu görülmektedir. Hem sosyal bilgilerin bir ders olarak programlara girmesi hem de sosyal bilgilere yön veren yenilikçi uygulamaların gerçekleştirilmesi konusunda her iki ülkenin de önemli bir yere sahip olduğu dikkat çekmektedir. ABD ve Kanada'daki sosyal bilgiler derslerinin ulusal düzeyde belirlenen amaçlarına bakıldığında her iki ülkede de sosyal bilgiler dersinin temel rollerinden birinin; öğrencilere, demokratik birer vatandaş olabilmeleri için gerekli olan bazı temel değerlerin kazandırılmasının olduğu görülmektedir. Bu iki ülke arasından özellikle Kanada'nın; OECD'nin (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) eğitim raporları, UNODC'nin (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) ülkeler bazındaki Dünya Suç Oranları Raporu ve IEP'nin (Ekonomi ve Barış Enstitüsü) Dünya Barış ve Huzur Endeksi gibi bazı istatistiki veriler içeren raporlarda düzenli olarak üst sıralarda yer aldığı görülmektedir. Kanada'nın bu raporlarda üst sıralarda yer bulmasında başarılı bir değerler eğitiminin doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etki yarattığı düşünülmektedir. Bu nedenle Kanada'da, sosyal bilgiler dersi içerisinde gerçekleştirilen değerler eğitiminin incelenmesi önemli görülmektedir.

Türkiye'de ilk ve ortaokul düzeyinde 4., 5., 6. ve 7. sınıfta bir ders olarak programda yer alan sosyal bilgiler, eyalet sistemi ile yönetilen Kanada'nın tüm eyaletlerinde farklı sınıf düzeylerinde de olsa bir ders olarak varlığını sürdürmektedir. 10 farklı eyalet ve 3 bölge şeklinde idare edilen Kanada topraklarında yaklaşık olarak 36 milyon insan yaşamaktadır. 36 milyon nüfusun yaklaşık olarak 4,5 milyonu, başkenti Edmonton olan Alberta eyaletinde bulunmaktadır. Alberta eyaletinin eğitim sisteminde sosyal bilgiler dersinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Çünkü bu eyalette sosyal bilgiler dersi, okul öncesi eğitimden

başlamak üzere 12. sınıf seviyesinin sonuna kadar kesintisiz bir şekilde her sınıf seviyesinde kendisine yer bulmaktadır.

Alberta eyaleti eğitim sisteminde, okul öncesi eğitimden başlayarak kesintisiz bir şekilde 13 sene boyunca okutulan sosyal bilgiler dersinin öğretim programlarının üç temel yapısı bulunmaktadır. Bunlar; değer ve tutumlar, bilgi ve kavrayışlar ile beceri ve süreçlerdir. Alberta 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında bu üç temel yapıya dair genel açıklamalar sabit kalmakla beraber her sınıf düzeyinin kendi içinde farklı bir teması ve başlığı bulunmaktadır. Bu temaya uygun olarak her sınıf düzeyinde öğrencilere kazandırılması istenenler de farklılaşmaktadır. Öğrencilere kazandırılması istenenler, kazanımlar şeklinde üç başlık altında listelenmektedir. Her bir sınıf düzeyindeki tüm üniteler için değer ve tutum kazanımları ile bilgi ve kavrayış kazanımları ayrı başlıklar altında listelenirken, beceri ve süreç kazanımları ise tüm üniteler için ortak bir kazanım listesi şeklinde programın sonunda yer almaktadır. Alberta 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Türkiye'deki 2005 programlarına benzer şekilde sosyal bilgiler dersinin amaçlarından birinin “*öğrencileri demokratik değerlerle donatmak*” olduğu belirtilmektedir (Alberta Education, 2005).

Alanyazında, sosyal bilgilerde değerler eğitimi konusunda yapılmış olan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar, değerler eğitimine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin alındığı çalışmalar (Balcı ve Yanpar Yelken, 2013; Can Aran ve Demirel, 2013; Cummings ve diğerleri, 2007; Devenci ve Dal, 2008; Kurtdede Fidan, 2013; Şahin ve Katılmış, 2016; Yiğit, Çengelci ve Karaduman, 2013; Yost, 1997) araştırmacı tarafından tasarlanan değerler eğitimi programlarının etkililiğinin sınındığı çalışmalar (Aladağ, 2012; Kuş, 2009); öğretim süreci ile program ve ders kitaplarının çeşitli boyutlarıyla değerler eğitimi bakımından incelendiği çalışmalar (Bulut ve Kara, 2012; Ersoy ve Şahin, 2012; Kan, 2010; Sarıcan, 2006;

Yaşar ve Çengelci, 2012) ve farklı ülkelerle çeşitli karşılaştırmaların yapıldığı çalışmalar (Erbaş, Alacacı ve Bulut, 2012; Eskimen, 2016; Merey, Kuş ve Karatekin, 2012) şeklinde gerçekleştirilmiştir. Alanyazında, değerler eğitimi konusunda yapılan çalışmalardan bazılarının karşılaştırma araştırmaları şeklinde olduğu görülmektedir. Karşılaştırma araştırmaları, ilgili konunun çeşitli yönleriyle farklı kültür ve ülkelerle karşılaştırılarak geliştirilmesini ve bir durum tespiti yapılmasına olanak tanır (Erbaş, Alacacı ve Bulut, 2012). Alanyazın incelendiğinde sosyal bilgilerde karşılaştırmalı bir çalışma olarak Türkiye ve Kanada'yı kapsayan herhangi bir çalışmanın gerçekleştirilmediği görülmektedir. Farklı bir ülkedeki sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin nasıl gerçekleştirildiğinin öğretim programları bazında belirlenmesi ve bu programların Türkiye'deki programlar ile karşılaştırılarak değerler eğitimi bağlamında incelenmesinin, sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, 2005 Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarını değerler eğitimi açısından karşılaştırmaktır. Araştırmada bu amaca bağlı olarak yanıt aranan sorular ise şunlardır:

- Türkiye'de 2005 yılından itibaren uygulanmakta olan 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında hangi değerlere yer verilmektedir?
- Kanada'da 2005 yılından itibaren uygulanmakta olan 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında hangi değerlere yer verilmektedir?
- Türkiye ve Kanada'daki 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında 4., 5., 6. ve 7. sınıf düzeylerine göre benzerlik ve farklılık gösteren değerler nelerdir?

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak doküman incelemesi yöntemiyle yapılmıştır. Doküman incelemesi, bir veri toplama tekniği olduğu gibi bir araştırma deseni olarak da kullanılabilir. Bu yöntem ile araştırma konusu hakkındaki yazılı kaynaklar incelenir

ve bu kaynaklar arasındaki ilişki ve farklılıklar ortaya çıkarılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın verilerini 2005 yılından itibaren Türkiye’de uygulanmakta olan 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları ve benzer şekilde yine 2005 yılından beri Kanada’nın Alberta eyaletinde uygulanmakta olan 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları oluşturmaktadır. Kanada Alberta eğitim sisteminin ilk 13 yılında da sosyal bilgiler dersi olmasına karşın, Türkiye’de sosyal bilgiler dersi 4., 5., 6. ve 7. sınıf düzeylerinde bulunmaktadır. Programlar arasında birebir karşılaştırma yapabilmek adına her iki ülkenin de 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları incelenmiştir. Araştırma verilerine ulaşılırken Türkiye’de 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda uygulanan 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programları için Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı internet sitesi kullanılmış, Kanada’nın Alberta eyaletinde 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda uygulanan 2005 Sosyal Bilgiler Programları için ise Alberta Eğitim Başkanlığının internet sitesi olan <https://education.alberta.ca/> adresinden yararlanılmıştır.

Araştırma kapsamında verilerin toplanması sürecinde öncelikle Türkiye’de ve Kanada Alberta’da uygulanmakta olan 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına ulaşılmıştır. Daha sonra her iki ülke programlarının açıklamalar kısmında değerler eğitimine ilişkin verilen bilgi ve açıklamalar incelenmiştir. Bunun ardından, Türkiye’deki 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarındaki öğrencilere kazandırılacak değerler listesi ve kazanım açıklamalarında yer alan doğrudan verilecek değerler ile bu değerleri içeren kazanımlar belirlenmiştir. Benzer şekilde, Kanada Alberta 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının değer ve tutum kazanımları başlığı altında yer alan kazanımlar incelenmiş ve bu kazanımlarda değinilen değerler belirlenmiştir.

Elde edilen veriler tümevarımsal bir şekilde analiz edilmiş, analiz sürecinde Nvivo 11 Nitel Veri Analizi Paket Programından yararlanılmıştır. Bu bağlamda araştırmacı ilk olarak Türkiye ve Kanada’da uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarını analiz programına yüklemiştir. Ardından Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarındaki farklı sınıf düzeylerinde ve bu düzeylerdeki öğrenme alanları içerisinde yer verilen değerler belirlenmiştir. Son olarak araştırmacı, her iki ülkenin programlarındaki belirlenmiş olan tüm değerlerden yola çıkarak bir karşılaştırmaya gitmiştir. Bu karşılaştırma içerisinde her iki ülkede de ortak bir şekilde verilen değerlerin yanı sıra bir ülkede vurgu yapılan ancak diğer ülkede yer verilmeyen değerler ortaya konmaya çalışılmıştır. Böylelikle Türkiye ve Kanada’da 2005 yılından itibaren uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının değerler eğitimi açısından bir karşılaştırması yapılmıştır.

Güvenirlilik çalışmalarında araştırmacı dışında sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışan bir başka uzman da analiz sürecine katılmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı konusunda bilgi sahibi olan alan uzmanından sınıf düzeylerine göre Kanada’da uygulanan programı değerler bakımından incelemesi istenmiştir. Uzman ve araştırmacı programlarda yer alan ortak ve farklı değerler konusunda görüş birliğine varmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular üç temel başlık altında sunulmuştur. Bu başlıklardan ilki, Türkiye’de 2005 yılından itibaren uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda Değerler Eğitimi; ikincisi, Kanada’da 2005 yılından itibaren uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda Değerler Eğitimi; son başlık ise Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerler Eğitimi Açısından Karşılaştırılması şeklindedir.

Türkiye’de 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda Değerler Eğitimi

Türkiye’de 2005 yılından itibaren uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı değerler eğitimi açısından incelendiğinde, değerler boyutunun program içerisinde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Program açıklamalarında, programın dört temel boyutunun olduğu ifade edilmektedir. Bu boyutlar; beceriler, kavramlar, değerler ve genel amaçlardır. Bu boyutlardan biri olan değerler başlığı içerisinde sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerler ve bu değerlerin kazandırılması sırasında öğretmenlerin kullanabileceği değerler öğretimi yaklaşımları açıklanmaktadır.

Değerler eğitimi açısından Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde öğrencilere kazandırılması istenen değerlerin iki farklı kategoride olduğu görülmektedir. İlki programın değerler boyutunun açıklamalarında yer alan ve her sınıf düzeyinde önemli görülen bazı ortak değerler iken; ikincisi ise programın kazanım, etkinlik örnekleri ve açıklamalar kısmında yer alan doğrudan verilmesi istenen değerlerdir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın değerler boyutunun açıklamalarında yer alan ve 4., 5., 6. ile 7. sınıf olmak üzere dersin yer aldığı tüm düzeylerde verilmesi önemli görülen değerler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda Yer Alan Ortak Değerler

Aile birliğine önem verme	Estetik
Adil olma	Hoşgörü
Bağımsızlık	Misafirperverlik
Barış	Sağlıklı olmaya önem verme
Özgürlük	Saygı
Bilimsellik	Sevgi
Çalışkanlık	Sorumluluk
Dayanışma	Temizlik
Duyarlılık	Vatanseverlik
Dürüstlük	Yardımseverlik

Tablo 1'deki değerler, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan ve öğrencilere kazandırılması istenen bazı ortak değerlerdir. Burada yer alan toplam 20 değer in yanı sıra Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında kazanım, etkinlik örnekleri ve açıklamalar kısmında yer alan ve kazanımlarla ilişkilendirilerek öğrencilere doğrudan kazandırılması istenen farklı değerler de bulunmaktadır. Bu değerler sınıf düzeyine, öğrenme alanına ve dersin konusuna göre farklılık göstermektedir. Doğrudan verilmesi istenen değerler Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Öğrenme Alanlarında Doğrudan Verilecek Değerler

	4. Sınıf		5. Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf
Öğrenme Alanı	Doğrudan Verilecek Değer	Öğrenme Alanı	Doğrudan Verilecek Değer	Öğrenme Alanı	Doğrudan Verilecek Değer	Öğrenme Alanı	Doğrudan Verilecek Değer
Birey Toplum	Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü	Birey ve Toplum	Sorumluluk	Birey ve Toplum	Bilimsellik	Birey ve Toplum	Farklılıklara saygı
Kültür Miras	Türk büyüklerine saygı, Aile birliğine önem verme, Vatanseverlik	Kültür ve Miras	Estetik	Kültür ve Miras	Kültürel mirasa duyarlılık	Kültür ve Miras	Estetik
İnsanlar, Yerler Çevreler	Doğa sevgisi	İnsanlar Yerler ve Çevreler	Doğal çevreye duyarlılık	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Doğal çevreye duyarlılık	İnsanlar Yerler ve Çevreler	Vatanseverlik
Üretim, Dağıtım Tüketim	Temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme	Üretim, Tüketim ve Dağıtım	Çalışkanlık	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Sorumluluk	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Dürüstlük
Bilim, Teknoloji Toplum	Bilimsellik	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Akademik dürüstlük	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Çalışkanlık	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsellik
Güç, Yönetim ve Toplum	Bağımsızlık	Güç, Yönetim ve Toplum	Adil Olma, Bayrağa ve İstiklâl Marşı'na saygı	Güç, Yönetim ve Toplum	Hak ve özgürlüklere saygı	Güç, Yönetim ve Toplum	Adil olma
Küresel Bağlantılar	Misafirperverlik	Küresel Bağlantılar	Tarihsel mirasa duyarlılık	Küresel Bağlantılar	Yardımsızlık	Küresel Bağlantılar	Barış
Gruplar, Kurumlar Sosyal Örgütler	Yardımsızlık	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Dayanışma				

Tablo 2’de yer alan doğrudan verilmesi istenen değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer alan ortak değerlerin bazılarının alt boyutlara ayrıldığı ve bu değerlerin genişletildiği görülmektedir. Örneğin; ortak değer olarak programlarda yer alan değerlerden saygı ve duyarlılığın doğrudan verilmesi gereken değerler arasında çeşitli alt boyutlarla birlikte verildiği dikkat çekmektedir. Saygı değeri; duygu ve düşüncelere saygı, Türk büyüklerine saygı, bayrağa ve İstiklâl Marşı’na saygı, hak ve özgürlüklere saygı, farklılıklara saygı şeklinde genişletilirken; duyarlılık değeri ise doğal çevreye duyarlılık, tarihsel mirasa duyarlılık, kültürel mirasa duyarlılık şeklinde genişletilmiştir. Benzer şekilde sevgi değeri, doğa sevgisi olarak ele alınırken; dürüstlük değeri ise akademik dürüstlük olarak değerlendirilmiştir. Kazanım açıklamalarında yer alan ve doğrudan verilmesi istenen değerlerin tamamının Sosyal Bilgiler Programlarında yer alan ortak değerlerle de örtüştüğü görülmektedir.

Kanada’da 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda Değerler Eğitimi

Kanada’nın Alberta eyaletinin eğitim sisteminde sosyal bilgiler, bir ders olarak okul öncesi eğitimden 12. sınıfa kadar yer almaktadır. Öğretim programlarında bu dersin temel amacının; vatandaşlık ve kimlikle ilgili değer, tutum, bilgi ve becerilerin öğrencilere kazandırılması ve bunların geliştirilmesi olduğu görülmektedir (Alberta Education, 2005). Bu amaçta da ifade edildiği üzere Kanada’daki sosyal bilgiler dersinin amaçları arasında öğrencilerdeki bazı temel değer ve tutumların geliştirilmesi yer almaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin Kanada’daki yapısına bakıldığında her sınıf düzeyinde farklı bir temanın öğrenme alanları çerçevesinde ele alındığı görülmektedir. Her sınıf düzeyinde toplam altı öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu öğrenme alanları ise şunlardır: *Zaman, Süreklilik ve Değişim, Ülke: Yerler ve İnsanlar, Güç, Otorite ve Karar Verme, Ekonomi ve Kaynaklar,*

Küresel Bağlantılar, Kültür ve Toplum. Öğrenme alanları sabit olmakla birlikte yıllara göre sosyal bilgiler dersinin farklı ana tema ve alt temalar kapsamında ele alındığı görülmektedir. Sınıf düzeylerine göre farklılaşan tema ve alt temalar Tablo 3'te görülmektedir (Alberta Education, 2005).

Tablo 3

Kanada 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Temalar

Sınıf Düzeyi	Ana Tema	Alt Temalar
4. Sınıf	Alberta: Ülke, Tarih ve Hikâyeler	-Ülkenin Anısı -Hikâyeler, Tarihler ve Alberta'nın İnsanları -Alberta: Kutlamalar ve Mücadeleler
5. Sınıf	Kanada: Ülke, Tarih ve Hikâyeler	-Kanada Fiziki Coğrafyası -Kanada'daki Yaşam Biçimleri Hakkındaki Tarih ve Hikâyeler -Kanada: Bir Kimliğin Şekillenmesi
6. Sınıf	Demokrasi: Etkinlik ve Katılım	-Vatandaşların Karar Alma Süreçlerine Katılımı -Demokrasinin Tarihsel Modelleri: Antik Atina ve Iroquois (Kanada Yerlileri) Konfederasyonu
7. Sınıf	Kanada: Kökenler, Tarih ve İnsan Hareketleri	-Konfederasyona Doğru -Konfederasyonun Ardından: Kanada'nın Genişlemesi

Kanada'daki 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretim Programlarında ağırlıklı olarak eyalet ve ülke tarihiyle ilgili konuların yanı sıra demokrasi, etkin katılım ve karar alma süreçlerinin ele alındığı dikkat çekmektedir.

Kanada 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın yapısına bakıldığında programın üç temel boyutunun olduğu görülmektedir. Bu boyutlar; değer ve tutumlar, bilgi ve kavrayışlar ile beceri ve süreçlerdir. Program açıklamalarında olduğu gibi ders kazanımları da bu üç başlık altında verilmektedir. Böylelikle ders kazanımları içerisinde “*değer ve tutum*” kazanımları şeklinde ayrı bir başlık bulunmaktadır. Program açıklamalarında yer alan “*değerler ve tutumlar*” başlığı altında sosyal bilgiler dersinin temel amacıyla ilgili olarak tüm sınıf düzeylerinde bazı ortak değerlerden söz edilmekte ve bu değerlerin geliştirilmesinin sosyal

bilgiler dersinin temel amaçları arasında olduğu ifade edilmektedir. Her sınıf düzeyinde kabul edilen bu ortak değerler Tablo 4’te gösterilmektedir (Alberta Education, 2005).

Tablo 4

Kanada 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ’ndaki Ortak Değerler

Çeşitlilik	İnsan Onuruna Saygı
İnsanların Eşitliğini Desteklemek	Dürüstlük
Adil Olmak	Toplumsal Merhamet
Kanada Yerlilerini ve Fransızca Konuşanları Takdir Etmek	Kanada Yerlilerine ve Fransızca Konuşanlara Saygı Göstermek
Kanada Kimliğini Oluşturan Gelenek ve Sembollere Değer Verip Onurlandırmak	Dünya Sorunlarına Karşı Küresel Bilinç Göstermek
Doğal Çevre, Toprakların Kullanımı ve Sürdürülebilirlik Hakkında Bilinç Gösterme	Yaşam Boyu Öğrenmeye Değer Verme
Kariyer Fırsatlarına Karşı Farkındalık Gösterme	Eleştirel Olma
İnsanların Karşılıklı Bağımlılığını Takdir Etmek	Okul ve Toplumundaki Adaletsizliklere Karşı Sorumluluk Duymak
Yaratıcı Olma	Bağımsızlık
Hoşgörü	Hak ve Özgürlüklere Saygı
Sorumluluk	

Tablo 4’te Kanada’da sosyal bilgiler dersi ile öğrencilere kazandırılmak istenen temel değerler görülmektedir. Bu değerler, Sosyal Bilgiler Programı’nın açıklamalarındaki “*değerler ve tutumlar*” başlığı altında yer almakta ve tüm sınıf düzeylerinde öğrencilere kazandırılması amaçlanmaktadır. Böylelikle Kanada eğitim sistemi içerisinde uzun yıllar boyunca sosyal bilgiler dersini almış olan öğrencilerin bu dersin ardından Tablo 4’te yer alan değerlere sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır. Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında öğrencilere kazandırılması amaçlanan ortak değerlerin yanı sıra her sınıf düzeyinde ele alınan ana temayla ilgili bazı farklı değerler de bulunmaktadır. Bu değerler, ders kazanımları içerisindeki “*Değer ve Tutum*” kazanımları başlığı altında yer almaktadır. Bu değerler Tablo 5’te gösterilmiştir (Alberta Education, 2005).

Tablo 5

Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Sınıf Düzeylerine Göre Değerler

Sınıf	Değerler				
4. Sınıf	Alberta'nın iklim ve doğa çeşitliliğine değer vermek	Doğal kaynaklara değer vermek	Doğal parklara ve kültürel varlıklara değer vermek	Toprakların kaliteli yaşam konusundaki önemini takdir etmek	Kanada yerlilerinin Alberta'nın kültürel zenginliği ve kimliği olduğunu görmek
	Tarihi önemi olan yer ve nesnelere saygı göstermek	Çevreyle olan ilişkilerine değer ve saygı gösterir.	Başkalarının hak, tercih ve bakış açlarına saygı göstermek	Alberta'daki kültürel ve dilsel çeşitliliğe saygı göstermek	Alberta'nın büyümesi ve gelişiminde doğal çevrenin önemini takdir eder.
5. Sınıf	Kanada'daki doğal kaynakların çeşitliliğini ve değerini takdir eder.	Kanada coğrafyasının çeşitliliğine değer verir.	Kanada'daki ulusal park ve koruma altındaki bölgelerin çevresel önemini takdir eder.	Toplulukların varlığını koruma konusunda toprağın önemini ve bu insanların toprakla yaptıkları çeşitli şeylerin değerini takdir eder.	Doğal çevrenin Kanada'nın gelişimindeki önemini fark eder.
	Seçim ve davranışlarının çevre üzerindeki etkisine ilgi ve özen gösterir.	Yerlilerin tarih ve kültürlerinin anlaşılması konusunda sözlü tarih, hikâye ve anlatımlara değer verir.			
6. Sınıf	Kanada'daki tüm vatandaşların demokratik haklarının farkındadır ve bu haklara saygı duyar.	Kanada hak ve özgürlükler beyannamesinin bireysel hak ve özgürlükleri koruma konusundaki önemine değer verir.	Demokratik bir toplumdaki vatandaşların katılımına değer verir	Bir toplumun değerleri ile o toplumun hükümet biçimi arasındaki ilişkiyi anlar.	
7. Sınıf	İnsanların birlikte yaşamasının zorluklarını anlar ve takdir eder.	Konfederasyonun kurulmasındaki yerli, Fransız ve İngiliz toplulukların etkisini anlar ve takdir eder.			

Tablo 5 incelendiğinde değer ve tutum kazanımları başlığı altında yer verilen değerlerin çoğunlukla doğal çevre, demokratik yaşam ve kültürel çeşitlilikle ilişkili olduğu dikkat çekmektedir.

2005 Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerler Eğitimi Açısından Karşılaştırılması

2005 Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırılması başlığı altında üç alt başlığa yer verilmiştir. Bu bağlamda öncelikle 2005 Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer alan ortak değerlerden bahsedilecek, ardından Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na özgü değerlere değinilecek ve son olarak da Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na özgü değerlerden bahsedilecektir.

2005 Türkiye ve Kanada sosyal bilgiler öğretim programlarındaki ortak değerler

Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programları değerler eğitimi açısından karşılaştırıldığında bazı ortak değerlerin olduğu görülmektedir. *Doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, bağımsızlık, adil olma, hoşgörü, hak ve özgürlüklere saygı, sorumluluk ile farklılıklara saygı* değerleri her iki ülkenin programlarında da öğrencilere kazandırılması gereken değerler olarak görülmektedir. Sözü edilen ortak değerler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

2005 Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarındaki Ortak Değerler

Ortak Değerler					
4. Sınıf	Doğa Sevgisi	Bağımsızlık	Hoşgörü	Farklı Kimliklere Saygı	
5. Sınıf	Doğal Çevreye Duyarlılık				
6. Sınıf	Hak ve Özgürlüklere Saygı	Sorumluluk			
7. Sınıf	Farklılıklara Saygı	Adil Olma			

Tablo 6'da gösterilen, Türkiye ve Kanada Alberta Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarındaki bu ortak değerlerin sınıf düzeylerine göre programlar içerisinde yer alışı aşağıda görülmektedir.

4. Sınıf Türkiye ve Kanada sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan ortak değerler

Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına Bakıldığında her iki programın da temel amaçlarından birinin öğrencilere değer kazandırmak olduğu görülmektedir. Bu bağlamda her iki ülkenin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları incelendiğinde her iki programda da öğrencilere kazandırılması amaçlanan ortak değerler bulunmaktadır. Bu değerler; *doğa sevgisi, bağımsızlık, hoşgörü ve farklı kimliklere saygı* biçimindedir.

Doğa sevgisi değeri her iki ülkenin 4. sınıf programlarında da yer almakta ancak Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programında bu değerle ilgili kazanımların sayıca daha çok olduğu görülmektedir. Doğa sevgisi değeriyle ilgili olarak Türkiye’de uygulanan programda 4. sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı “Yaşadığımız Yer” ünitesinde “*Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır*” kazanımı yer almaktadır. Kanada programında ise “*Alberta’nın doğal kaynaklarının çeşitliliğini ve bolluğunu takdir eder*”, “*Alberta’nın gelişiminde doğal çevre ve kaynakların önemini takdir eder*” gibi birçok değer kazanımı bulunmaktadır.

Her iki ülkenin programında da ortak bir şekilde var olan değerlerden bir diğeri, *bağımsızlıktır*. Bağımsızlık değeri Türkiye’de uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda 4. sınıf “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanı “İnsanlar ve Yönetim” ünitesinde yer almakta ve “*Büyük Millet Meclisinin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir*” gibi kazanımlar çerçevesinde öğrencilerde güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Benzer şekilde Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda da var olan *bağımsızlık* değeri program içerisinde “*Yerel, ulusal ve küresel topluluklarda bir vatandaş olarak insanın bağımsızlığını takdir eder*” kazanımı ile yer bulmaktadır.

Son olarak *hoşgörü ve farklı kimliklere saygı* değeri de her iki ülkenin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda da vardır. Bu bağlamda Türkiye'de uygulanan programda 4. sınıf "Birey ve Toplum" öğrenme alanı "Kendimi Tanıyorum" ünitesinin doğrudan verilecek değeri, *duygu ve düşüncelere saygı ve hoşgördür*. Bu değerın kazanımlar arasındaki karşılığı ise "Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder", "Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar" şeklindedir. Benzer şekilde bu değerle ilgili olarak Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda "Kendisinin ve başkalarının kültürel kimliklerine saygı duyar ve değer verir" kazanımı yer almaktadır.

5. Sınıf Türkiye ve Kanada sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan ortak değerler

Türkiye ve Kanada 5.sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları, değerler eğitimi açısından karşılaştırıldığında yalnızca *doğal çevreye duyarlılık (doğa sevgisi)* değerinin her iki programda da yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de uygulanan programda 5. sınıf "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesinin doğrudan verilecek olan değeri *doğal çevreye duyarlılıktır*. Bu değerın programa yansımaları ise "Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir", "Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder" kazanımları ile gerçekleşmiştir. Benzer şekilde Kanada programında da *doğa sevgisiyle ilgili çok sayıda değer kazanımı* yer almaktadır. "Kanada'daki ulusal parkların ve koruma altındaki bölgelerin çevre için önemini takdir eder", "Kanada'nın coğrafi çeşitliliğine değer verir" kazanımları bunlardan bazılarıdır.

6. Sınıf Türkiye ve Kanada sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan ortak değerler

Türkiye ve Kanada 6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları, değerler eğitimi açısından karşılaştırıldığında *hak ve özgürlüklere saygı ile sorumluluk* değerlerinin her iki programda da yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de uygulanan programda 6. sınıf “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanı “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin doğrudan verilecek olan değeri *hak ve özgürlüklere saygıdır*. Bu değer program içerisinde kendine “*Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur*” kazanımı ile yer bulmaktadır. Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda da benzer şekilde *hak ve özgürlüklere saygı* değeriyle ilgili olarak çok sayıda değer kazanımı bulunmaktadır. “*Kanada’daki tüm vatandaşların demokratik haklarını bilir ve bu haklara saygı gösterir*”, “*Kanada adalet sisteminin demokrasi ve insan haklarını koruma konusundaki önemini fark eder*” gibi kazanımlar ile hak ve özgürlüklere saygı değerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye ve Kanada 6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer alan değerlerden bir diğeri ise *sorumluluktur*. “*Sorumluluk*”, Türkiye’deki programlarda bir değer olarak kabul edilirken, Kanada’daki programlarda ise bir beceri ve anlayış olarak kabul edilmektedir. Ancak her iki ülkede de öğrencilerde geliştirilmek istenen, bir vatandaş olarak öğrencilerin topluma ve kendilerine karşı sorumluluk duygusu içerisinde olmalarıdır. Bu değer Türkiye’de uygulanan programda, 6. sınıf “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinde doğrudan verilecek değer olarak yer almaktadır. Sorumluluk değerinin, “*Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur*” kazanımı yoluyla öğrencilerde güçlendirilmesi beklenmektedir. Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda ise *sorumluluk* tüm sınıf seviyelerinde

öğrencilerde güçlendirilmesi gereken bir beceri olarak yer almaktadır. Bununla ilgili olarak beceri açıklamalarında “*Topluma tamamıyla katılım gösterebilmek ve bilinçli kararlar alabilmek için kendi hak ve sorumluluklarını anlaması*” ifadesi yer almakta ve Kanada’da bu ders ile *sorumlu vatandaşlar* yetiştirmek amaçlanmaktadır.

7. Sınıf Türkiye ve Kanada sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan ortak değerler

Türkiye ve Kanada 7.sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları, değerler eğitimi açısından karşılaştırıldığında *farklılıklara saygı ve adil olma* değerlerinin her iki programda da yer aldığı görülmektedir. Farklılıklara saygı değeri Türkiye’de uygulanan programda 7. sınıf “Birey ve Toplum” öğrenme alanı “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin doğrudan verilecek değeri olarak programda yer almaktadır. Bu değer öğrencilerde “*İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır*” ve “*Kitle iletişim özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği kavramlarını, birbiriyle ilişkileri çerçevesinde yorumlar*” kazanımları ele alınırken güçlendirilmesi beklenmektedir. Kanada programında da *farklılıklara saygı* değerinin sıklıkla kendisine yer bulduğu ve Kanada ülkesini oluşturan İngiliz, Fransız ve yerli vatandaşların farklılıklarına saygıya işaret ettiği görülmektedir. Bu değer kazandırılmasını amaçlayan kazanımlardan biri ise; “*Kanada Konfederasyonu’nun oluşturulmasında çeşitli Yerli, Fransız ve İngiliz insanların etkisini takdir eder*” şeklindedir.

Her iki ülkenin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda da ortak bir şekilde var olan değerlerden bir diğeri *adil olmadır*. Bu değer Türkiye’de uygulanan programda 7. sınıf “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanı “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde doğrudan verilecek değer olarak yer almaktadır. “*Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve*

bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır” gibi kazanımlar üzerinden öğrencilerde bu değerın güçlendirilmesi beklenmektedir. Benzer şekilde Kanada 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda da öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerden biri *adil olmadır*. Bu değer, “*Okulunda, toplumunda, Kanada ve Dünya’da meydana gelen adaletsizlikler karşısında farkındalık sahibidir ve sorumluluk duyar”* kazanımı ile programda karşılık bulmaktadır.

2005 Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’na Özgü Değerler

Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programları değerler eğitimi açısından karşılaştırıldığında programlarda farklı çok sayıda değerın bulunması dikkat çekmektedir. Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında öğrencilere kazandırılması istenen değerlerden yedisinin (*doğa sevgisi, bağımsızlık, hoşgörü, hak ve özgürlüklere saygı, sorumluluk, farklılıklara saygı, adil olma*) Kanada programlarında da yer aldığı görülmektedir. Bunların dışında kalan diğer değerlerin ise Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına özgü olduğunu söylemek olanaklıdır. Bu değerler *aile birliğine önem verme, estetik, misafirperverlik, barış, sağlıklı olmaya önem verme, özgürlük, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, temizlik, duyarlılık, vatanseverlik, dürüstlük, yardımseverlik* biçiminde sıralanabilir. Türkiye ve Kanada Alberta Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer alan programa özgü değerlerin sınıf düzeylerine dağılımı aşağıda açıklanmıştır.

Türkiye’deki 2005 sosyal bilgiler öğretim programı 4. sınıf düzeyine özgü değerler

İki ülkenin sosyal Bilgiler Öğretim Programları değerler eğitimi açısından karşılaştırıldığında yalnızca Türkiye’de uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda var olan değerlerin en yoğun şekilde 4. sınıf düzeyinde yer aldığı görülmektedir. 4. sınıf düzeyinde Türkiye’deki

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na özgü değerler ve bu değerlerin yer aldığı öğrenme alanı, ünite ve kazanımlar Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7

Türkiye'deki 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 4. Sınıf Düzeyine Özgü Değerler

4. Sınıf			
Değer	Öğrenme Alanı	Ünite	Kazanım
Aile Birliğine Önem Verme	Kültür ve Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.
Türk Büyüklerine Saygı	Kültür ve Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	Millî mücadelenin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilânında Atatürk'ün rolünü fark eder.
Vatanseverlik	Kültür ve Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.
Temizlik	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	İhtiyaçlarından hareket ederek insanların temel ihtiyaçları hakkında çıkarımlarda bulunur.
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.
Bilimsellik	Bilim, Teknoloji ve Toplum	İyi ki Var	Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlar.
Yardımseverlik	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep Birlikte	Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir
Bağımsızlık	Güç, Yönetim ve Toplum	İnsanlar ve Yönetim	Büyük Millet Meclisinin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.
Misafirperverlik	Küresel Bağlantılar	Uzaktaki Arkadaşlarım	

Tablo 7 gözden geçirildiğinde 4. sınıf düzeyinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerin büyük çoğunluğunun Kanada programında yer almadığı ve bu değerlerin Türkiye'deki programa özgü olduğu görülmektedir.

Türkiye'deki 2005 sosyal bilgiler öğretim programı 5. sınıf düzeyine özgü değerler

Türkiye'de uygulanan 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda öğrencilere doğrudan verilecek değer olarak yer alan değerlerden altı tanesinin Kanada programında yer almadığı

söylenbilir. Bahsedilen bu değerler ve bu değerlerin yer aldığı öğrenme alanı, ünite ve kazanımlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Türkiye’deki 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. Sınıf Düzeyine Özgü Değerler

5. Sınıf			
Değer	Öğrenme Alanı	Ünite	Kazanım
Bayrağa ve İstiklal Marşına Saygı	Güç, Yönetim ve Toplum	Bir Ülke, Bir Bayrak	Ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.
Tarihsel Mirasa Duyarlılık	Küresel Bağlantılar	Hepimizin Dünyası	Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.
Estetik	Kültür ve Miras	Adım Adım Türkiye	Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır.
Çalışkanlık	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur.
Akademik Dürüstlük	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Gerçekleşen Düşler	Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.
Dayanışma	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Toplum İçin Çalışanlar	Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.

Türkiye’deki 2005 sosyal bilgiler öğretim programı 6. sınıf düzeyine özgü değerler

İki ülkenin 6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları değerler eğitimi açısından karşılaştırıldığında 4 ve 5. sınıflara oranla farklılık taşıyan değerlerin sayıca daha az olduğu görülmektedir. Türkiye’deki 6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda öğrencilere doğrudan verilmesi planlanan değerlerden dört tanesinin Kanada programında yer almadığı ve bu değerlerin Türkiye’deki programa özgü olduğunu söylemek olanaklıdır. Sözü edilen bu değerler ve bu değerlerin yer aldığı öğrenme alanı, ünite ve kazanımlara Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9

Türkiye’deki 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Düzeyine Özgü Değerler

6. Sınıf			
Değer	Öğrenme Alanı	Ünite	Kazanım
Bilimsellik	Birey ve Toplum	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.
Kültürel Mirasa Duyarlılık	Kültür ve Miras	İpek Yolunda Türkler	Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
Yardıms severlik	Küresel Bağlantılar	Ülkemiz ve Dünya	Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder.
Çalışkanlık	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Elektronik Yüzyıl	Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.

Türkiye’deki 2005 sosyal bilgiler öğretim programı 7. sınıf düzeyine özgü değerler

6. sınıf programına benzer şekilde Türkiye’deki 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda öğrencilere doğrudan verilecek değerlerden beş tanesinin Kanada programında yer almadığı ve bu değerlerin Türkiye’deki programa özgü olduğu söylenebilir. Kanada programında yer almayan bu değerler ve bu değerlerin yer aldığı öğrenme alanı, ünite ve kazanımlar Tablo 10’da görülmektedir.

Tablo 10

Türkiye’deki 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Düzeyine Özgü Değerler

7. Sınıf			
Değer	Öğrenme Alanı	Ünite	Kazanım
Vatanseverlik	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Ülkemizde Nüfus	Eğitim ve çalışma hakkının kullanılması ile devletin ve vatandaşın bu konudaki sorumluluklarını ilişkilendirir.
Estetik	Kültür ve Miras	Türk Tarihinde Yolculuk	Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.
Bilimsellik	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	15-19.yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini fark eder.

Dürüstlük	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.
Barış	Küresel Bağlantılar	Ülkeler Arası Köprüler	20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasi ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.

Kanada'daki 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına Özgü Değerler

Türkiye ve Kanada'daki Sosyal Bilgiler Öğretim Programları değerler eğitimi açısından karşılaştırıldığında Kanada'daki Sosyal Bilgiler Öğretim Programları yer alan bazı değerlerin Türkiye'deki programlarda yer almadığı görülmektedir. Bu değerlerden bazıları Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer alan ortak değerlerden oluşurken, bazıları ise sınıf düzeylerine göre farklılık gösteren değerlerdendir. Kanada'daki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına özgü değerler Tablo 11'de verilmiştir (Alberta Education, 2005).

Tablo 11

Kanada'daki 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na Özgü Değerler

Değerler							
Ortak Değerler	İnsanların Bağımlılığını	Karşılıklı Takdir Etme	Toplumsal Merhamet	Dünya Sorunlarına Karşı Küresel Bilinç Gösterme	Yaşam Öğrenmeye Verme	Boyu Değer	
	Adaletsizliklere Karşı Sorumlu Hissetme	Kendisini					
4. Sınıf	Çeşitliliği İngilizler Konuşanlar)	Takdir ve Fransızca	(Yerliler, Çoklu Bakış	Tarihsel Duyarlılık	Varlıklara Dilsel Saygı	Çeşitliliğe Gösterme	
5. Sınıf	Farklı Kimliklere Saygı		Yerlilerin Kültürüne Saygı				
6. Sınıf	Bireysel Katılıma Değer Verme		Demokratik Değerlendirme				
7. Sınıf	Farklılıkların Birlikte Yaşamasına Değer Verme		Göçü Anlama	Hızlı Değişimler Karşısında Bireyleri Anlama			

2005 Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının “*tutum ve değerler*” başlığı altında yer alan değerlerin tüm sınıf düzeylerinde öğrencilere kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu başlıkta yer alan değerlerden bazıları Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında görülmemektedir. Birçok farklı alt değer yer almakla beraber bu değerleri beş temel değer

başlığı altında toplamak mümkündür. Bu değerler; *insanların karşılıklı bağımlılığını takdir etme, toplumsal merhamet, dünya sorunlarına karşı duyarlı olma, yaşam boyu öğrenmeye değer verme ve adaletsizlikler karşısında sorumluluk duymadır.*

Kanada’da Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarındaki “*değer ve tutumlar*” başlığı altında yer alan bu değerlerin yanı sıra sınıf düzeylerine göre farklılık gösteren bazı değerler de Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında görülmemektedir. 4. sınıf düzeyinde Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan *çeşitliliği takdir, çoklu bakış, tarihsel varlıklara duyarlılık ve dilsel çeşitliliğe saygı* gibi değerler Türkiye’deki 4. sınıf programında yer almamaktadır. Bu değerlerden tarihsel varlıklara duyarlılık değeri program içinde, *Tarihsel önemi olan obje ve yerlere saygı gösterir* kazanımıyla, dilsel çeşitliliğe saygı değeri *Fransızca, İngilizce ve yerli dilleri konuşanların Alberta’nın kültürel mirasını oluşturmadaki önemini takdir eder* kazanımıyla çeşitliliği takdir değeri *Alberta’nın dilsel ve kültürel çeşitliliğine saygı gösterir* kazanımıyla ve son olarak çoklu bakış ise *insan ve olayların öykülerinin geçmiş ve günümüzü anlama konusunda çoklu bakışı sağladığını anlar* kazanımıyla yer bulmaktadır.

Kanada’daki 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan *farklı kimliklere saygı ve yerlilerin kültürlerine saygı* değerlerinin Türkiye’deki programda yer almadığı görülmektedir. Farklı kimliklere saygı değeri Türkiye’deki programlarda farklı sınıf düzeylerinde yer alsa da 5. sınıf programında bu değer görülmemektedir. Farklı kimliklere saygı değeri program içinde *çeşitli kültür gruplarının Kanada’nın değişimine yaptığı katkıyı kabul eder* kazanımıyla, yerlilerin kültürüne saygı değeri ise *sözlü gelenekleri, anlatı ve hikâyeleri çeşitli yerli grupların kültür ve tarihleri için önemli bilgiler olarak kabul eder* kazanımıyla yer bulmaktadır.

Kanada'daki 6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan *bireysel katılıma değer verme* ve *demokratik değerlendirme* değerlerinin Türkiye'deki programda yer almadığı görülmektedir. Bu değerlerden biri olan bireysel katılıma değer vermenin program içinde şu kazanımlar ile yer bulduğu görülmektedir: “*Tüm Kanada vatandaşlarının demokratik haklarını bilir ve onlara saygı duyar, vatandaşların demokratik topluma katılımlarına değer verir, farklı demokratik toplumlardaki vatandaşların katılım rolünü değerlendirir.*” 6. sınıf düzeyinde Kanada programına özgü değerlerden biri olan demokratik değerlendirme ise program içinde; *Toplumun değerleri ile o toplumu yöneten hükümet modeli arasındaki ilişkiyi anlar* kazanımıyla yer bulmaktadır.

Kanada'daki 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan *farklılıkların birlikte yaşamasına değer verme*, *göçü anlama* ve *hızlı değişimler karşısında bireyleri anlama* değerlerinin Türkiye'deki programda yer almadığı görülmektedir. Bu değerlerden biri olan farklılıkların bir arada yaşamasına değer vermenin program içinde “*Halklar arasında bir arada yaşamanın zorluklarını anlar* ve *Kanada konfederasyonunun kurulmasında önemi olan olaylar üzerindeki Yerli, Fransız ve İngiliz etkisini takdir eder*” kazanımlarıyla yer bulduğu dikkat çekmektedir. Göçü anlama değeri, “*Göç ve göçmenliğin olumlu ve olumsuz yönlerini tanır*” kazanımıyla programda yer bulurken, hızlı değişimler karşısında bireyleri anlama değerinin ise “*Hızlı değişimle karşı karşıya kalındığında bireylerin ve toplulukların karşılaştığı zorlukları takdir eder*” kazanımıyla yer aldığı görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Eğitim programları, değerler eğitiminin gerçekleştirilmesinde öğretmenlere rehberlik etme açısından önemli bir yere sahiptir. Bu düşünce, yapılan birçok araştırmada ortaya konan

öğretmen görüşlerince de desteklenmektedir (Dede, 2014; Kunduroğlu ve Babadoğan, 2010). Bu olgudan hareketle 2005 Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırıldığı bu araştırmayla beraber birçok sonuca ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan biri her iki ülkenin programlarında değerlerin farklı bölümlerde yer almasıdır. Her iki ülkede de sosyal bilgiler dersi değerler eğitimi açısından önemli görülmele birlikte bazı farklılıklar da görülmektedir. Türkiye'deki programlarda değerler ve değer öğretimi yaklaşımları programların açıklama bölümünde yer bulmaktadır. Bunun yanında kazanım tablosundaki açıklamalar sütununa da doğrudan verilecek değerlerin isimleri yazılmaktadır. Buna karşın Kanada'daki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında ise değerler, “*değer ve tutum*” kazanımları başlığı içindeki değer kazanımları ile verilmektedir. Değerlerin nasıl öğretileceğine dair bilgiler ve etkinlikler ise program yerine ders kitabında ele alınmıştır. Öğrencilere kazandırılması istenen değerlerin ayrı bir kazanım olarak program içinde yer almasının duyuşsal alanların güçlendirilmesinde öğretmenlere kolaylık sağlayacağı ve bu kazanımların onlara rehberlik edeceği düşünölmekte ve alanyazında da bu doğrultuda birçok araştırma sonucu bulunmaktadır (Demirbaş ve Yağbasan, 2010; Department of Education, Science and Training, 2005; Erdoğan, 2007; Ürey ve Aydın, 2014).

Araştırmanın bir diğere sonucu her iki ülkenin programlarındaki değerlerin yer aldığı sınıf düzeyleri ve öğrencilerde geliştirilmesi beklenen değerlerin sınıf düzeylerine göre dağılımı ile ilgilidir. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer alan doğrudan verilecek değerlere bakıldığında öğrenme alanlarının sayısına paralel olarak tüm sınıf düzeylerinde eşit sayılarda değerin öğrencilere kazandırılması amaçlanmaktadır. Buna karşın Kanada'daki Sosyal Bilgiler Programlarına bakıldığında özellikle 4. ve 5. sınıf düzeylerinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerin sayı olarak yoğun olduğu görölmektedir. 6. ve 7. sınıf düzeylerinde ise öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerin sayı olarak azaldığı dikkat

çekmektedir. Alanyazındaki birçok araştırmada da bu uygulamayı destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Bu araştırmalarda değerler eğitiminin özellikle değerlerin yeni şekillenmeye başladığı alt yaş gruplarında daha etkili olabildiği ortaya konmakta ve bu doğrultuda alt yaş gruplarında değerler eğitiminin üzerinde yoğun olarak durulması önerilmektedir (Doğanay, 2012; Kunduroğlu ve Babadoğan, 2010).

Her iki ülkenin programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırılmasında dikkat çeken bir diğer durum ise öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerin niteliğinin sınıf düzeylerine göre farklılaşması durumudur. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının 4., 5., 6. ve 7. sınıf düzeylerinin tamamında da soyut (demokratik değerler, bağımsızlık vs.) ve somut (doğa sevgisi, yardımseverlik vs.) sayılabilecek değerler karışık bir şekilde yer almaktadır. Böylelikle her sınıf düzeyinde hem soyut hem de somut sayılabilecek değerler ile karşılaşmaktadır. Buna karşın Kanada'daki programlarda her sınıf düzeyinde soyut ve somut değerler yer almakla birlikte özellikle 4. ve 5. sınıf düzeylerinde *çevre koruma* ve *doğa sevgisiyle* ilgili değerler ağırlıktadır. 6. ve 7. sınıf düzeylerinde ise daha çok çeşitlilik, demokratik katılım ve farklılıkların birlikte yaşaması gibi demokrasiyle ilgili değerler ağırlıktadır. Bu durum somut ve soyut gelişim dönemindeki bireylerin öğrenmeleriyle ilgili temel öğrenme ve öğretme ilkelerine uygun bir durum oluşturmaktadır. Böylelikle alt sınıflardaki öğrencilerin somut kabul edilebilecek bazı değerlerle ağırlıklı olarak karşılaşmaları değerler eğitiminin amaçlarına ulaşması konusunda etkili olacaktır (Ata, 1999; Thornberg ve Oğuz, 2013; Yavuzer, Demir ve Çalışkan, 2000). Türkiye'de ve Kanada'da uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının değerler eğitimi bakımından karşılaştırılması, değerler eğitiminin sosyal bilgiler dersinin ayrılmaz bir parçası olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra değerlerin programla, sosyal bilgiler dersi içeriği ile toplumun tarihi, coğrafi ve kültürel yapısı dikkate alınarak bütünleştirildiği

görülmüştür. Türkiye’de uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın değerler eğitimi ile ilgili bölümü için Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’ndaki sistematığın örnek alınmasının öğrencilerin gelişim özellikleri ve değer kazanımı bakımından yararlı olacağı söylenebilir.

2005 Türkiye ve Kanada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırıldığı bu araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında şu öneriler getirilebilir:

- Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarındaki değerler, sınıf düzeylerine göre öğrencilerin bilişsel gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak düzenlenebilir.
- Değerler eğitiminde öğretmenlere rehberlik etmesi açısından değerler, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğeleri barındıran göstergelerle birlikte, değer kazanımı biçiminde verilebilir.
- Sosyal Bilgiler Öğretim Program’ında yer verilecek değerlerin belirlenmesinde alanyazında yapılmış olan değer sınıflamaları dikkate alınabilir.
- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretim Program’ında yer alan değerleri kazanma düzeylerini belirlemeye yönelik araştırmalar desenlenebilir.

Kaynakça

- Aladağ, S. (2012). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini bilişsel düzeyde kazanmalarına etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 161, 123-146.
- Alberta Education (2005). *Social Studies K-6 Programs*. URL: <https://education.alberta.ca/social-studies-k-6/programs-of-study/everyone/programs-of-study/> internet adresinden 06.01.2017 tarihinde alınmıştır.
- Alberta Education (2005). *Social Studies 7-9 Programs*. URL: <https://education.alberta.ca/social-studies-7-9/programs-of-study/everyone/program-of-studies-documents/> internet adresinden 06.01.2017 tarihinde alınmıştır.
- Ata, B. (1999). İngiltere’de Piaget ve Bruner’in görüşlerinin ilköğretimde tarih öğretimine yansımaları üzerine bir araştırma. *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 1-9.
- Balcı, F.A. ve Yanpar Yelken, T. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin “değer” kavramına yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 81-90.
- Bulut, K. & Kara, C. (2012). Sosyal bilgiler dersinde topluma hizmet uygulamaları ve sosyal kulüplerle değerler eğitimi. *International Congress of Educational Research’de* bildiri olarak sunulmuştur. İstanbul.
- Can Aran, Ö. & Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 151-168.
- Cummings, R., Harlow, S., ve Maddux, C. D. (2007). Moral reasoning of in-service and pre-service teachers: a review of the research. *Journal of Moral Education*, 36(1), 67-78.
- Dede, Y. (2014). A comparison of Turkish and German mathematics teachers’ values: A gender perspective. *Education and Science*, 39(171), 180-198.

- Demirbaş, M. & Yağbasan, R. (2010). Yeni fen ve teknoloji öğretim programının, ilköğretim öğrencilerindeki akademik benlik kavramı gelişimine etkisi. *Akademik Bakış Dergisi*, 21, 1-16.
- Department of Education, Science and Training Australian Government. (2005). National Framework for Values Education in Australian Schools. Commonwealth of Australia.
- Deveci, H. & Dal, S. (2008). Primary school teachers' opinions on the efficacy of social studies program in value gain. *Humanity & Social Sciences Journal*, 3(1), 1-11.
- Doğanay, A. (2012). Değerler eğitimi. Öztürk, C. (ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde* (s. 225-256). Ankara: Pegem.
- Erbaş, A. K., Alacacı, C., & Bulut, M. (2012). Türk, Singapur ve Amerikan matematik ders kitaplarının bir karşılaştırması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 2311-2330.
- Erdoğan, M. (2007). Yeni geliştirilen dördüncü ve beşinci sınıf fen ve teknoloji dersi öğretim programının analizi; nitel bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 221-254.
- Ersoy, F. & Şahin, T. (2012). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1535-1558.
- Eskimen, A. D. (2016). Edebiyat (9-12) ders kitapları üzerine karşılaştırmalı bir araştırma: Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri (Indiana eyaleti) örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 38-61.
- Hill, B. V. (2004). Values education in schools: Issues and challenges. *Primary and Middle Years Educator*, 2(2).
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim*, 187, 138-145.
- Kunduroğlu, T. & Babadoğan, C. (2010). The effectiveness of 'values education' program integrated with the 4th grade science and technology instructional program. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 9, 1287-1292.

- Kurtdede Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388.
- Kuş, D. (2009). *İlköğretim programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin 8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB. (2013). Sosyal Bilgiler öğretim programı ve kılavuzu. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı web sitesinden 09.12.2016'da alınmıştır.
- Merey, Z., Kuş, Z., & Karatekin, K. (2012). Türkiye ve ABD ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1613-1632.
- Sarıcan, E. (2006). *1998 ile 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının vatandaşlık değerleri açısından karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, T., & Katılmış, A. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimi öz-yeterlilikleri. *Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-16.
- Yiğit, E. Ö., Çengelci, T., & Karaduman, H. (2013). Teknolojinin değerlere yansımaları konusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 73-96.
- TDK. (2016, 8 Aralık). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. Erişim tarihi: 08.12.2016, URL: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.586a615d509569.29138229.
- Thornberg, R., ve Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59(1), 49-56.

- Ürey, M. ve Aydın, M. (2014). İlköğretim fen ve teknoloji dersi programında yer alan çevre konularına yönelik bir program analizi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 37-50.
- Yaşar, Ş. ve Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9), 1-23.
- Yavuzer, Y., Demir, Z., & Çalışkan, M. (2000). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Konya: Mikro Yayınevi.
- Yel, S., ve Aladağ, S. (2012). Sosyal bilgilerde değerlerin öğretimi. M.Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (s.119-150) içinde. Ankara: Pegem Yayınları.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yost, D. S. (1997). The moral dimensions of teaching and preservice teachers: can moral dispositions be influenced?. *Journal of Teacher Education*, 48(4), 281–292.

Extended Abstract

The concept of value is defined as a set of behaviors and experiences that individuals and societies use it as a guide to determine their lives and preferences. Values of citizens are one of the factors that make a society more democratic and peaceful. This situation increases the importance of the values to be gained to the citizens. It can be claimed that individuals gain values from three different sources in general. These sources are; family, society, and education. Unlike other sources, education is carried out in accordance with a plan and program. The work of bringing values to individuals in the direction of a plan and program can be defined as values education. It is not possible to limit the value education to just one course but one of the main objectives of some courses to gain certain values to the individuals. One of these courses contribute to values education is social studies. One of the main purpose of this course is to educate citizens, and gain basic democratic values to students. In this context, the Social Studies Curriculum also provide guidance to the teachers through the value, skills, and concepts that are required for the training of values education. The examination of values education practices in different countries is important for

evaluating and developing values education activities in our country. In particular, Canada is generally among the top ten countries in the world in some reports such as OECD's (Organization for Economic Co-operation and Development) Education Reports, PISA (Programme for International Student Assessment) results, UNODC's (United Nations Office on Drugs and Crime) Crime and Criminal Justice Statistics and IEP's (Institute for Economics and Peace) Global Peace Index. Therefore, it seems important to examine the social studies curricula of Canada in terms of values education. The purpose of this research is to compare 2005 Turkish and Canadian Social Studies Curricula in terms of values education. This research was conducted base on document review design which is one of the patterns of qualitative research approach. The K4-7 Social Studies Curricula which have been implemented in Turkey since 2005 and the K4-7 Social Studies Curricula which have been implemented in Alberta, Canada since 2005 constitute the data of this research. Data were analyzed using an inductive approach with Nvivo 11 Qualitative Data Analysis Program. Firstly, the researcher determined the emphasized values at different class levels in both country curriculums. Thereafter, a comparison was made between all the values in the curricula of both countries. In this context of this comparison, the researcher tried to show the values shared in both country curricula and the researcher tried to reveal the values emphasized in the programs of one country but not emphasized in the programs of the other country. The results of the research were obtained by interpretation of the findings with this process. According to the first result of the research, values in the Social Studies Curricula in Canada are given as learning outcomes in a title of "values and attitude". When the number of values to be given to the students was compared to class levels, there is not much difference in the number of values to be given to the students in the K4-7 Social Studies Curricula in Turkey. But in Canadian programs, although the number of values that intend to acquire students at the 4th and 5th-grade levels is intense, this number is decreasing at 6th and 7th-grade levels. According to another result, while intangible and tangible values are included in the 4th to 7th-grade levels of the Social Studies Curricula in Turkey, tangible values such as environmental protection and love of nature are frequently in the 4th and 5th-grade levels of Canadian programs. On the other hand, values related to democracy gain importance in the 6th and 7th-grade levels. In the direction of the results of the research, it is suggested that values can be given as learning outcomes in order to guide to teachers and the values to be included in the curriculum can be distributed in a balanced manner considering the value categories.